

Matica hrvatska
Posebna izdanja

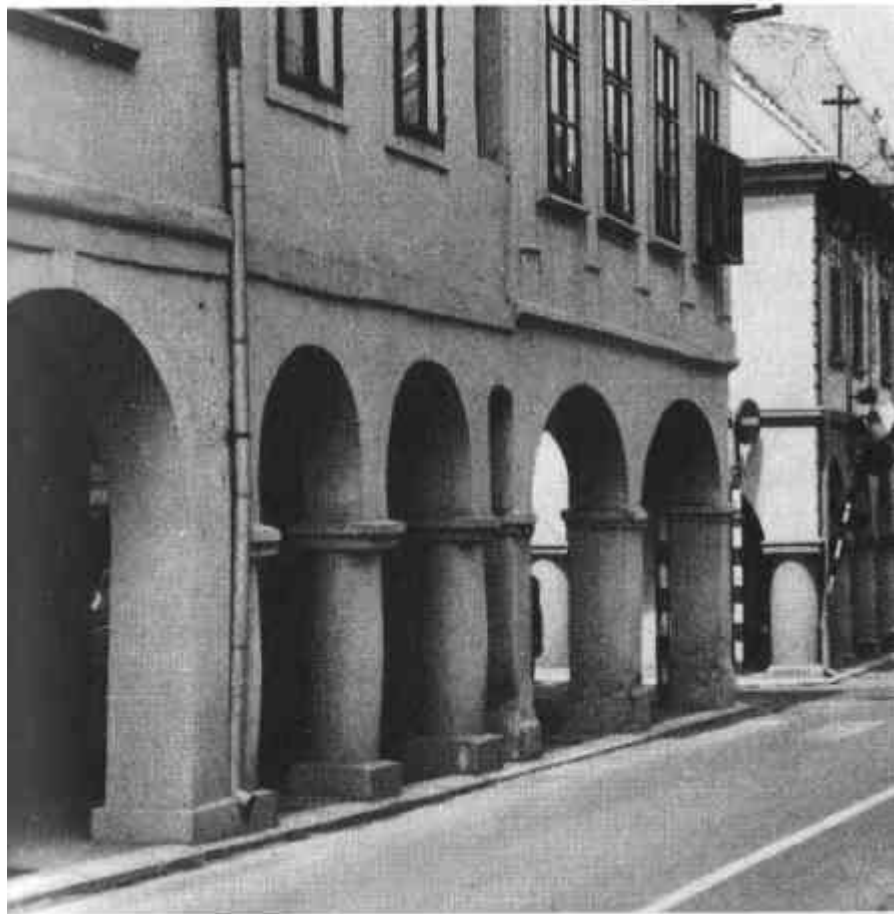
Urednik
Mladen Kušec

Fotografije
Drago Havranek
Miodrag Lišanin
James Mason
Vanja Radauš
Marija Rakamarić

Izvori fotografija
Majda Glavašević
Klub Vukovaraca
»Globus«
»Večernji list«
»Times«

Siniša Glavašević

PRIČE IZ VUKOVARA

MATICA HRVATSKA
ZAGREB, 1992.

RIJEČ PRVA

Rat je doista nešto najstrašnije i najpogubnije za čovječanstvo. Još do jučer mnoge geste, pojedine riječi i znakovlja kojima smo se oholo koristili, sada, u vrtlogu smrti, postali su jasniji.

Vukovar je zasigurno najiskreniji grad na svijetu, jer se svaka riječ može gotovo isti tren ogledati u srcu.

Više vam se u Vukovaru ne može dogoditi da vam netko poželi dobar dan, a da to i ne osjeća. Kada vas pitaju za zdravlje, ne misle na prehladu, reumu ili što slično. Oni zapravo misle o vašem životu i ranama koje ste mogli dobiti čak i kada disciplinirano sjedite u podrumu. Mogli ste ih dobiti i pomažući nekome na ulici. Geler, šrapnel, kuglica, brži su od vaših misli i prekinut će grubo čak i najljepši djetinji san, kao onom šestomjesečnom djetetu u majčinom zagrljaju. Uništiti će i ono malo trenutaka koje svi ratom zahvaćeni otmu da bi makar u mašti bili s dragim ljudima.

Vjerujte, rat je najveća čovjekova niskost koju je u svojoj raskalašenosti smislio, valjda zato da bi poslije svega i u sažaljenju mogao iznova prljati.

Čini mi se, jedan sam od malobrojnih sretnika koji je svoju misao uspio zabilježiti u traganju za izgubljenim, ili još ne stečenim, svejedno. I uvijek, pišući, negdje u dnu svojih misli, a ponekad i pred živom slikom krvi, smrti i razaranja, nisam zaboravljao borce, hrvatske branitelje koji nisu imali sreće, koji nisu dočekali svoje misli, a kamoli svoje obitelji i svoje ljubavi.

Umjesto njih primite i moju prvu riječ, riječ istine i ljubavi.

PRIČA O MARIJI

Dok sam s prijateljima trčao po parkovima svojega djetinjstva, ljutio sam se što neki vrijeđaju stabla ispisujući imena po njima. Imena sam zatjecao i po đačkim klupama, nalazio ih skrivena u izgužvanim papirima, na zidovima. Što ljude tjera da šaraju, pitao sam se. To je bio najdraži dio trenutka koji je trebalo ukrasti za boravu. I u pjesmama je tako svatko nosio neko ime, Mariju ili nešto drugo. I, ako ti ime ne upiše već na drvo, upiše ga negdje na koje skrovitije mjesto i kada mu je najteže u životu, pa makar to bilo i za dvadeset i za pedeset godina, sjeti ga se i olakša brigu ili bol. Ili strah.

A Marija je možda tek želja, nestvaran lik, mašta. Marija je skriveni put u san. Ona je pojam nadi da će sutra biti kao jučer. I premda smo svi svjesni da se to neće dogoditi, opet nam je Marija potrebna, ako ne za ljepši život, onda za bolju, i ljepšu i mirniju smrt.

Marija je jedina koja će zaustaviti vrijeme kada se umorite, ona će jedina smoći snage da shvati vašu grešku, jedina će razumjeti ono što nitko ne razumije, vratit će vašem dostojanstvu

sigurnost. Marija je potrebna i, ako još niste stigli, potražite je.

Lako ćete je prepoznati. Ona je najljepša i najbolja, ona je sve što niste, a htjeli biste, i sve što jeste, i drago vam je zbog toga. Od svega što vam treba, Marija je svakako najvažnija.

PRIČA O GRADU

Odustajem od svih traženja pravde, istine, odustajem od pokušaja da ideale podredim vlastitom životu, odustajem od svega što sam još jučer smatrao nužnim za nekakav dobar početak, ili dobar kraj. Vjerojatno bih odustao i od sebe sama, ali ne mogu. Jer, tko će ostati ako se svi odrekemo sebe i pobjegnemo u svoj strah? Kome ostaviti grad? Tko će mi ga čuvati dok mene ne bude, dok se budem tražio po smetištima ljudskih duša, dok budem onako sam bez sebe glavinjao, ranjav i umoran, u vrućici, dok moje oči budu rasle pred osobnim porazom?

Tko će čuvati moj grad, moje prijatelje, tko će Vukovar iznijeti iz mraka?

Nema leđajačih od mojih i vaših, i zato, ako vam nije teško, ako je u vama ostalo još mladenačkog šaputanja, pridružite se. Netko je dirao moje parkove, klupe na kojima su još urezana vaša imena, sjenu u kojoj ste istodobno i dali, i primili prvi poljubac - netko je jednostavno sve ukrao jer, kako objasniti da ni Sjene nema? Nema izloga u kojem ste se divili vlastitim radostima, nema kina u kojem ste gledali najtužni-

ji film, vaša je prošlost jednostavno razorena i sada nemate ništa. Morate iznova graditi. Prvo svoju prošlost, tražiti svoje korijenje, zatim svoju sadašnjost, a onda, ako vam ostane snage, uložite je u budućnost. I nemojte biti sami u budućnosti. A grad, za nj ne brinite, on je sve vrijeme bio u vama. Samo skriven. Da ga krvnik ne nađe. Grad - to ste vi.

PRIČA O LJUBAVI

Vrijeme u kojem živimo toliko je nezahvalno da čovjek poželi da se nije ni rodio, ili bolje da se rodi u neko drugo vrijeme i drugi put, i to samo zato što u ovom vremenu nema dovoljno ljubavi za sve. Uzalud velike kuće, skupi automobili, zimovanje na visokim Tatrama, Garmisch-Partenkirchenima, uzalud skupi parfemi, brifinzi, sve je to izmaglica pravog života. Čovjek se opušta u narkotičnim prevarama, vješto izmišljenim tajnim životnim putovima i, kada jednom bude kasno, kada zatvorenih očiju pred vlastitim promašajima dočeka zrelu životnu dob, odjednom shvati da je prekasno za novi početak. Kraj je tu, možda već proviruje iza prvog ugla. Nema načina da ukradete godine, ukradete sreću - ako ljubavi nema. Može vam se pričiniti sunce i radost, možete pomisliti daje vaš uspjeh potpun u ordenju, u sjenama velikih, ali gledao sam mnoge koji i praznih džepova uspravno hodaju ovim gradom. Njihova radost u neimanju mnogo je veća. Jer oni imaju grad. Imaju prijatelje. Imaju dušu. Nisu imali novac za Zagreb, Beč, Prag. Njihov je novac ostao u čašama ispijeni s prijateljima s kojima su poslije čekali svanuća

na hrvatskim barikadama. Nekima je to čekanje bilo predugo pa smo ostali bez njih. Ali mi sve dobro znamo gdje su. Ako nam život omogući da naša ljubav ovlada nama, kao što je njihova ljubav nosila njih, jednom, na kraju puta, možda možemo očekivati da i mi umremo sretni.

PRIČA O VREMENU

Čovjeku ništa nije tako teško kao čekati *vrijeme* - *svojih pet minuta*. Jer stalno vam se čini da je to vrijeme došlo evo baš sad i, ako priliku sada ne iskoristite, poslije ćete se kajati cijeli život.

Vrijeme je na visokoj cijeni, ono se plaća, ono se čuva kao dragulj, vremenu se čovjek divi jer ga vrijeme *vremenom satire*. I, ako je to istina, onda je vrijeme zapravo gospodar cijelome svijetu. Onome tko nema vremena i za koga vrijeme ne radi, ne piše se dobro. Taj je siromah, tome je odzvonilo. Ne kaže se uzalud sve u *svoje vrijeme*.

Vrijeme je neumorno. Ono usprkos svojim godinama uvijek korača istim tempom; kao životni usud opominje naše pakosti, pecka sitne ljudske prljavštine, povremeno čak dođe neko čudno, teško vrijeme za sve nas. To se obično dogodi kada se u svijetu nataloži previše zla, pa obična ljudska dobrota bude manja od vijeka, tuga veća od svake radosti, a ljudima ovlada neko ludilo. Tada *vrijeme čini svoje*. Ono sudi i presudi. A oni koji ostanu kao svjedoci tog vremena, još dugo opominju sve koji dolaze.

Ispočetka je njihov glas jak, a poslije tiši, naposljetku kao da i nije više važno. A važno je, jer čovjek neprestano pravi istu grešku, ruši ono što je s vremenom nastalo.

Vrijeme ima svoju aromu, ono je dio svih nas, naših lijepih i onih drugih, teških trenutaka koje poslije cijeli život pokušavamo zaboraviti, ali nam ne uspijeva.

Nitko ne zna što će mu vrijeme donijeti. A ono svakome daje po zaslugi. I možemo se ljutiti koliko nas volja, možemo nalaziti tisuće razloga koji su trebali utjecati na drukčiju našu sudbinu, možemo cijelom svijetu do bola vikati svakojake prostote, vrijeme će opet neumoljivo presuditi u svoju korist.

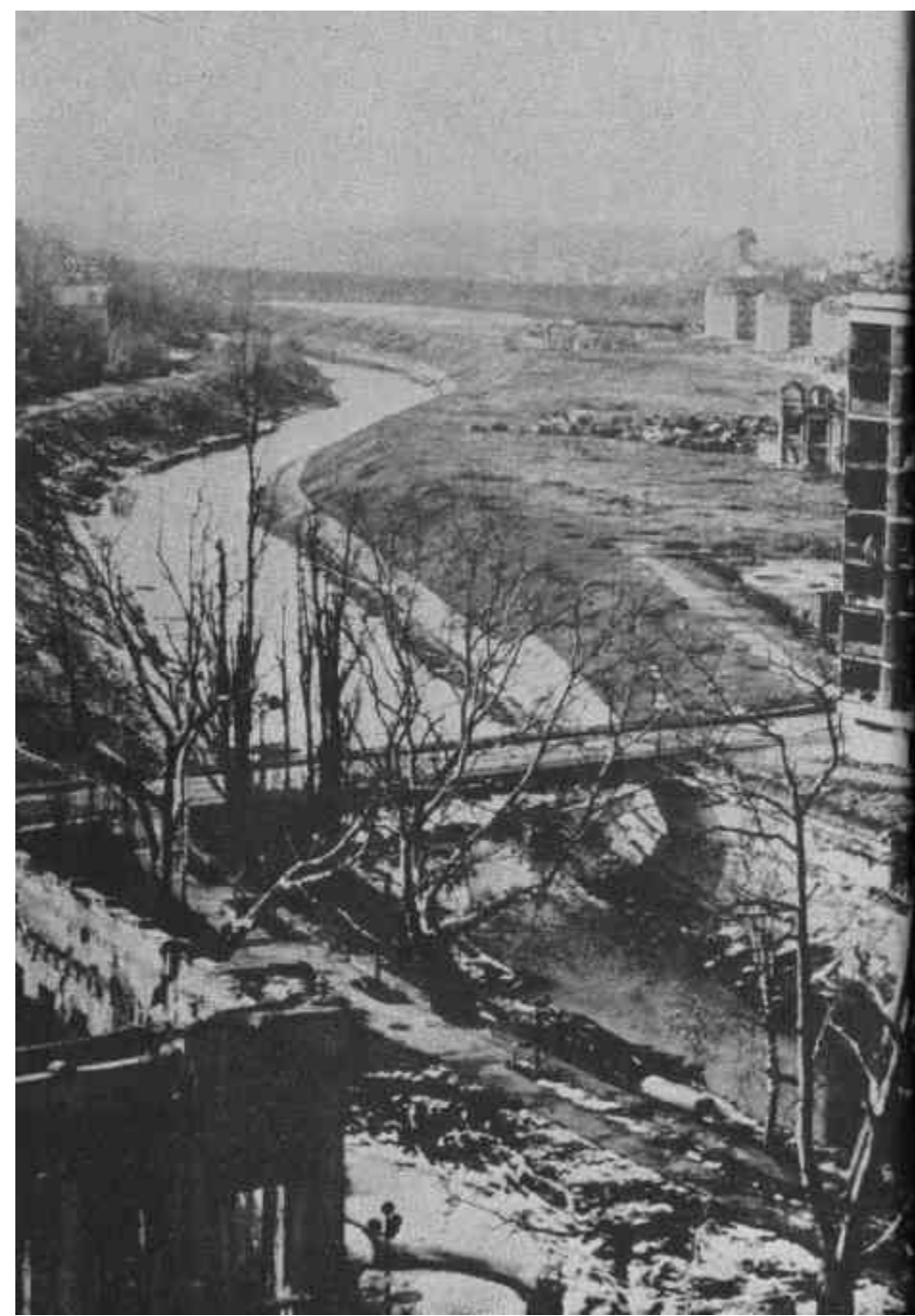
PRIČA O NEPRIJATELJIMA

Život je pun zagonetki, ali najzagonetnije je to kako od prijatelja nastaje neprijatelj. Jeste li ikad pomišljali zašto je lakše steći neprijatelja negoli prijatelja. Cijeli sam život želio biti okružen dobrim, vrijednim ljudima, koje svi poštuju i vole. Sreća je bila na mojoj strani, barem do sada. Ostao sam u ruševinama Vukovara, ali s ljudima uzdignuta čela. Mnoge od njih nisam ni poznao. Mnogi od njih još jučer nisu bili ni svjesni svoje snage. Vjerujte, najljepše što vam se sada u Vukovaru može dogoditi jest da uđete u prostoriju punu ljudi i sa svima se pozdravite.

Često i ne znate, ali događa se da vaši pozdravi, vaše iskrene i dobre želje, ostanu u sjeni nečije mržnje. Jedino što možete jest upitati se jeste li baš vi to zaslužili. To, doduše, neće smanjiti nastalo neprijateljstvo, ali će vam umanjiti tugu, a može se čak dogoditi da se mržnja zanese u svojoj jarosti, pa da samu sebe pretvori u prah, u ništa. A može se dogoditi da mrak zadavi svaku ružnu misao.

Zato, ako je u vama ima, ne štedite je. Podijelite, dajte djelić svoje ljubavi prvome do sebe i bit će manje neprijatelja. Za početak dovoljno je i to.

PRIČA ZA RODITELJE

Najljepše je imati djecu, jer djeca su budućnost, ona su nada u bolje sutra, vjera da će ono što slijedi zaštititi starost. Kad čovjek ima djecu, onda je sve bolje, jer kada vas svi napuste, opet vam ostaju vaša djeca.

Sve to pak povećava vašu odgovornost jer, ako želite bolju budućnost, onda morate svim silama nastojati da tome i sami pridonese. Naučiti djecu da se smiju, da misle lijepo, da ih upozorite da njihova htijenja ne budu veća od nebeskog svoda, da njihove ruke ne prljaju ničija djetinjstva, i ničije želje, morate ih jednostavno naučiti da *ljube*. Jer tko ljubiti zna, toga ljube. Ljube njegova nastojanja, toplinu njegove dobre ruke, njegove poglede. Oni drugi, oni čije su misli crnje od najcrnje noći, oni čiji se obrazi ne žare ljubeći i čija se riječ kida na paučinaste niti kada krenu u neuhvat, oni drugi mogu istezati svoje vratove iznad površine životnog tijeka, mogu se vješati o ramena hrabrih plivača, ali ih struja ipak vuče dalje od obale, i dublje u mrak. Ti kojima noć ne služi za zagrljaje, ti kojima mjesečina ne zatvara noći i koji truju ljepotu svojom nazočnošću, tonu i prije nego što zapli-

vaju. Ako imate djecu, pogledajte ponekad u plavi satenski svod pa ako među zvjezdastim kriješnicama spazite makar jednu kojoj biste željeli biti bliže, sjetite se djece, jer čak ako vi u tome i ne uspijete, umjesto vas sve će to učiniti vaša djeca.

Odgovorite na sva njihova pitanja, nađite vremena za njih pa makar poslije morali čitati i stare novine, poljubite njihove dobre djetinje snove, učinite da njihove čudesno blistave oči vide samo dobra svitanja, vedre dane i velike zvijezde. Ne dopustite da njihovu maštu satire zlo. Ne dajte da vaše dijete odraste ako je njegova radost veća u uzimanju negoli u davanju.

Zaustavite svijet, zaustavite vrijeme ako ne stignete dati djeci sve što im treba da odrastu u čistoj ljepoti, jer za ono što se sada događa, nisu kriva djeca.

Kad čovjek bolje razmisli, djeca su još jedino dobro koje je čovječanstvu ostalo. Sve drugo uništeno je u nastojanju da sitni ljudski stvor bude veći od misli, od riječi - od *Boga*.

PRIČA O TRAŽENJU

Stvarno treba imati sreće u životu da bi se našlo ono za čime se traga.

Tisuće ljudi koji se susreću po ulicama žure nekud, a kada biste ih pitali kamo ih put vodi, ne bi znali odgovoriti. Bezglavo trče u paničnu strahu da će ih izdati snaga ili da će ih vrijeme pregaziti. Cijeli život su u stanju staviti na kocku, samo da stignu na nepoznato odredište. I doista, znaju proći godine i desetljeća dok netko zastane, kada mu se učini da je to ono pravo.

Cijeli svijet se traži kao da je neizmjereno velik. A nije. Zašto bi se inače govorilo *svijet je mali*. A ako je to točno, kako je moguće da se ljudi ne mogu naći ni u tom malom svijetu? Nešto doista nije u redu, ili je zapravo teško naći nekoga tko će vas čuti, razumjeti, ljubiti, utješiti. Svijet je pun zamki, nepredvidivih igara na koje niste navikli, jer ste u svojoj biti iskreni.

Traženje je valjda najteže što vas čeka na stazi koju ste odabrali. I uvijek sumnja, mogućnost da ste pred strašnim i nepopravljivim promašajem, sumnja da će vas takve greške skupo stajati, a vi ne znate ništa, bojazan da će svijet ismijati putnika koji želi na sjever a ide

na jug, neprestano vam lebdi u podsvijesti, ili čak da ćete shvatiti da ste u slijepoj ulici, daje cijeli vaš život bio uzaludan, jer nikamo niste došli.

Zato ste i skloni sebe analizirati u osami, brižljivo krijući sve što nije lijepo u vama. Život se igra s vama, jer je čovjek nesavršen pa su vaše greške vaša kvaliteta. Tko će znati što je dobro, a što ne?

Mene zanima tko je čovjek koji je prošao pored mene, pijan i neobrijan? Zašto je psovao i otkud baš on na mojem putu za koji sam mislio daje pravi? Oprostite, ali svijetu su zanimljiviji oni koji griješe, od bezgrešnih i čistih. Od takvih se nema što naučiti, s takvima se nema o čemu razgovarati.

Zato slobodno nastavite svoju potragu, nema razloga strahu da ćete možda pogriješiti. Ono što se traži, obično se teško nalazi. Uostalom, malobrojni su oni koji su našli. Ali možete biti zadovoljni i ako pridete dovoljno blizu toj iskrici koju ste sebi namijenili. I to je znak da ste uspjeli.

PRIČA O RATU

Rat je najgore što se čovjeku moglo dogoditi. Ali, čovjek i nezna o drugom osim o ratu i ubijanju, pa se onda s pravom treba pitati je li to normalno?

Ako je normalno znanost stavljati u službu oružja, ako je normalno pucati iz sporta, ako je normalno hvaliti se time, onda je normalno i ratovati. To je, dakle, prirodni način da se svijet oslobodi svih zala koja ga opterećuju. Nažalost, ginu i mnogi od kojih se nerado opraštamo. Ali, to je cijena napretka; pogodbi nema. Uzimi ili ostavi! Ili: idi ili ostavi! Nemoj otići! Umri u svom gradu, u svojoj ulici, u svojoj kući! Ali, nipošto od svojega prijatelja. Prijatelji su za sve, osim za to da presuđuju o tvojoj smrti.

Rat pravi selekciju. Dobro odvaja od zlih, jake od slabih, lijepo od ružnog, poštene od manje poštenih, sposobne od nesposobnih. I što dulje traje rat, selekcija je stroža. I naravno, žrtava je više. Potrebno je imati dobar smisao za orijentaciju da bi se čovjek u ratu snašao.

Kamo bježati, kome vjerovati, što raditi?

Kako doznati, prije svih, tko će pobijediti?

Kako biti među prvima baš kada je najpotrebnije?

Poznavao sam mnoge pametne ljude koji nisu bili dovoljno brzi za ovaj rat. Poznavao sam mnoge sposobne, ali glupe da shvate svu ogavnost rata. Poznavao sam i one hrabre, one bez kojih ne bi bilo ni vas, ni mene, ni ovoga grada. Tko zna gdje su sad toliki koje sam poznavao i toliko često slušao?

I njih i jeku koja je odzvanjala od udaraca u njihova vlastita prsa. Gdje li su svi oni sada kad krvari Vukovar? Zašto ne viču? Zašto svojom vikom ne pomažu plašiti neprijatelja odavde odakle niču svi njihovi korijeni? Zašto ih nema sada kada je važno zemlji vratiti davni dug, sada kada tradicija ovog grada, kojom su se toliko dičili, mora ponijeti najteži teret? Ali, rat je nemilosrdan. On je bič koji puca na svim svojim krajevima. Rat je istodobno i vlast i bezvlašće. Za neke pakao, a za neke, a svi znamo koji su to, i dar Božji.

PRIČA O RATNIKU

Generacija čiju sam zastavu nosio i sam po sletovima i kojoj sam ime izvikivao punih usta, uvijek se divila i čudila borcima. Njih smo gledali kao sportaše koji igraju neku svoju igru, a mi smo i poslije te igre nastavljali navijati za njih i pobjeđivati već pobijeđenog protivnika.

Ti su borci sada stari i umorni ljudi koji se teško sjećaju svojeg imena, a mnoge smo od njih ispratili uz sve počasti i dobronamjerno zaboravili. Kada bih htio biti pošten prema vama, morao bih priznati da sam u svojoj glavi mislio kako je baš to najbolji način da zametnem trag ratu i nesreći.

Međutim, čini se da mnogi iz mojeg naraštaja nisu tako mislili i da im je bila draža takva prošlost, čim su se tako brzo uhvatili pušaka. Za nekoliko mjeseci rata stekao sam toliko neprijatelja da se pitam gdje su bili do sada. Zašto nisu lijepu mladost opijali mirisima ljubavi, zašto su još gladni kada su cijeli život otimali drugome, možda baš svojem jučerašnjem prijatelju? Otkud tolike laži u prijateljstvu? Je li ovaj grad uvrijedio nekoga od njih svojim bičem kada ga tako zdušno zatiru?

Razgovarao sam s mnogim borcima koji brane te ruševine; i oni misle isto. Što će nekome moj grad, osim meni i mojim sugrađanima i Hrvatskoj? Uvijek se znalo da ne možeš biti ono što nisi. Tako je i s gradovima. Tako je i sa zemljom. Braneći tu ideju stoje ljudi, divovi hrvatske hrabrosti, i nikako da objasne onima iz drugog dvorišta daje vrijeme ratova na izmaku. Zar to nisu shvatili noseći školsku torbu i ljubeći se po parkovima, u sumračje? Uzalud su nosili moje ime i imena mojih sugrađana u nje drima, jer ovaj rat su izgubili, ako ne prije, a ono prljajući ruke i obraz nastojeći uzeti ono što nije njihovo. Ne mogu prihvatiti nepoštenje, a ni mrak koji mi unose u svjetlost.

Hvala im u ime svih koji su izginuli, i u ime svih koji su se napatili zbog njihove nezahvalne i proždrljive želje da uzmu tuđe, i u svoje osobno, malo ime, koje će ipak, na kraju svega, biti veće od njihova.

PRIČA O DJETINJSTVU

Svatko ima pravo na djetinjstvo. Svatko ima pravo, ali ima onih generacija koje ga naprosto daju u zamjenu, u zamjenu za buduća djetinjstva. Takvima je hrabrost urođena, takvima pripada svijet, pripada im čak budućnost.

Međutim, generacije o kojima govorimo ni to ne mogu uzeti, jer djetinjstvo je čovjeku sve što ima. Ona neiscrpna snaga koju poslije cijeli život troši. A ako svijetu daruju djetinjstvo, onda njima ne ostaje ništa. I tako u krug.

Takva djeca bez djetinjstva odmah postanu odrasli ljudi, istrošeni, umorni, postaju hodaćući spomenici, žrtve čovječanstva, oni su istodobno strah i divljenje, oni u duši vječitno nose suprotnosti suza i smijeha, radosti i patnje.

Oni su primjer koji nitko ne bi želio biti, ali svi teže taj širini duše.

Razmišljam, dok ovo pišem, gdje je moje djetinjstvo? Ima li išta čovjek poslije djetinjstva? Naravno, osim sjećanja.

Plutam tako vlastitim mislima i kao gusar pokušavam sam sebe orobiti za neku uspomenu. Rat me zbunjuje, ali se nadam da ću naći nešto lijepo.

Je li to prvi bicikl, ili sram koji me uhvatio kada mi se svidjela jedna djevojčica?

Djeca obično kažu da ne vole školu, ali kada se sjetim koliko smo svi s osmijehom trčali u razred, jedva čekajući da počne sat i da onda duga kolona papirića s porukama nađe put do onoga kojem je namijenjena, pa kad to još uhvati učitelj ili nastavnik, tada posve sigurno znam da je djetinjstvo čovjeku sve.

Djetinjstvo treba ispiti najednom, ne treba stati, treba odmah potrošiti sve te čarobne životne kapi, ne ostaviti ništa za poslije, ništa za jednom tko zna kad, jer vidite i sami, dragi moji prijatelji, što može biti.

Može doći rat poput ovog i onda se opet neki među nama moraju odreći djetinjstva. Nemojte nikad braniti djeci da uživaju u svojem djetinjstvu, ne tjerajte ih da prerano odrastu, jer što ih poslije čeka? Što - bez djetinjstva?

PRIČA 0 PORODICI

Uvijek postoje tužne i vesele priče. I kad čovjek ima priliku pričati, svatko traži neku veselu, lepršavu priču koja poslije raspoloži ljude.

Nažalost, ponekad nam život donese takvo vrijeme u kojem na svakom koraku, gdje god stane i kuda misao prođe, teku rijeke suza, mora tuge utapaju se u sekundama. Eto, tako je i ovo nesretno vrijeme. Bio sam u mnogim mračnim prostorima gdje je čovjek do jučer ulazio samo na koju minutu, tek da uzme poneku stvar, zaboravljenu od pogleda. U društvu kukaca i glodavaca danas na takvim mjestima, u mojem gradu kojega nema, rastu djeca i stare starci. U takvom društvu brinu najmlađi i najstariji za svoju domovinu. Čudno, ali baš tu gdje smo se sastali svi, baš tu, prošlost i budućnost čekaju novi dan. Nemojte pitati hoće li ga dočekati, jer da se odgovor zna, budućnost ne bi bila potrebna. Ostali bismo samo tu gdje jesmo, možda čak u jednom od tih podruma da guramo Sizifov kamen, razvezujemo Gordijski čvor ili čekamo Godota. A kakav je to život i što bi nam donio? Bolje je i ne znati što nas čeka iza ugla,

iza sna ili nesanice, bolje je da to bude iznenađenje, pa makar i loše. Ono što čovjeku jedino preostaje i što mu je najbolje činiti jest da stvara obitelj, da svaki slobodan trenutak daruje svojem svijetu, jer tu je budućnost i tu nema zadržke, jer koliko obitelji daruješ, toliko će i budućnost biti ljepša, životnija i sadržajnija.

To je zapravo bit svega, razlog zbog kojeg vrijedi igrati sve igre, ali prema pravilima svoje moralnosti. To je snaga koja gradi gradove i čuva grobove, to je simetrija i pomirba svih dvojbi u koje vas gura cijeli svijet, nadajući se da ćete pokleknuti ili barem saviti kičmu.

Prosudite sami kamo bježite, u kojim se labirintima skrivate kada vam dojade ekolozi s posla, kada vas izmore čekanja na semaforima, kada vam dan bude takav da jedva čekate noć, a u noći san. Gdje najbolje spavate i pokraj koga?

Ako ste izgubili kuće i automobile, ako ste prokockali novac, ako imate problema sa svime, ako naprosto nemate sreće, potražite u sebi odgovor koji vas najviše usređuje.

Nemojte se iznenaditi ako iza svega toga nađete smo jedno sveto i nedodirljivo, samo vaše -obitelj.

Znam da savjet ne treba dijeliti, pa opet teško je odupirati se dobroj namjeri - čuvajte obitelj.

Nju se teško stječe, a rat, posebice ovaj nesretni i predugi rat, dovoljno rječito govori kako se lako obitelj gubi. I ne zavaravajte se; nije to samo sreća, to je više, mnogo više od toga.

PRIČA O VELIKIM I MALIM LJUDIMA

Slušate li pažljivo o čemu djeca pričaju, iznenadit će vas njihova neskrivena želja da narastu. Da budu kao tate i mame. Veliki do zvijezda. Djeca misle da će njihov rast biti dovoljan da nadvisi sve oblake i nedaće koje im prijete. Ali to su djeca.

Međutim, zagledate li se u zrcalo i potom potražite oko sebe ljude koji vas okružuju, mogla bi vas zateći nevjerojatna sličnost.

Nije li to čudno?!

Kao da godine i iskustvo ljudima ničemu nisu poslužili. Oni doista misle da je dovoljno udisati zrak i naći se u pravo vrijeme u restoranu s prikladnim društvom i problem ljudske veličine je riješen. A život voli takve, za igru i primjer, šale. U tražanju dobrovoljnih ljudskih promašaja čini i mnoge ustupke. Dopušta im ulazak na pozornicu pod svjetlom svih reflektora, predstavlja ih na TV ekranima, nudi im položaje, obećava *budućnost*. A oni nasrću na vrata vječnosti, ne sluteći da će publika napustiti njihovu predstavu prije negoli uopće počne,

jer se svijet nagledao takvih jadnika koji ne mogu dodirnuti dubinu vlastite nesreće.

Ako se i nađe netko da im dovikne njihovu tugu, pitanje je hoće li se uvrijediti?! A tu je još jedina mogućnost spasenja. Tko nije u stanju podnijeti težinu istine, kako bi podnio težinu slave? Jer slava je privid, ona je tek sjena koja vas prati. Ako se previše osvrćete za njom, mogli biste izgubiti put kojim ste krenuli, zaboravit ćete razloge svoga puta, izgubit ćete sve što ste dosad imali. A kako i ne bi, kad živite da biste vidjeli sjenu.

Onaj tko uspravno hoda podnoseći sebe cijela, rast će i više. Bit će veći dajući se i gledajući naprijed. Oni drugi manji su i od djece, od onih koji će tek to biti, bez njih svijet može i takvi mu ne trebaju.

A to nitko ne želi.

Biti nepotreban.

PRIČA 0 PJESNICIMA

Ima nekih kretanja atoma u ljudskom biću koja se redaju neobjašnjivim redom i stvaraju viziju koju je teško izgovoriti. Ti atomi kucaju u krvnim žilama, nose ih u svom tkivu pa negdje iza ljudskog oka nastaje duga koju jednostavno ne možete definirati.

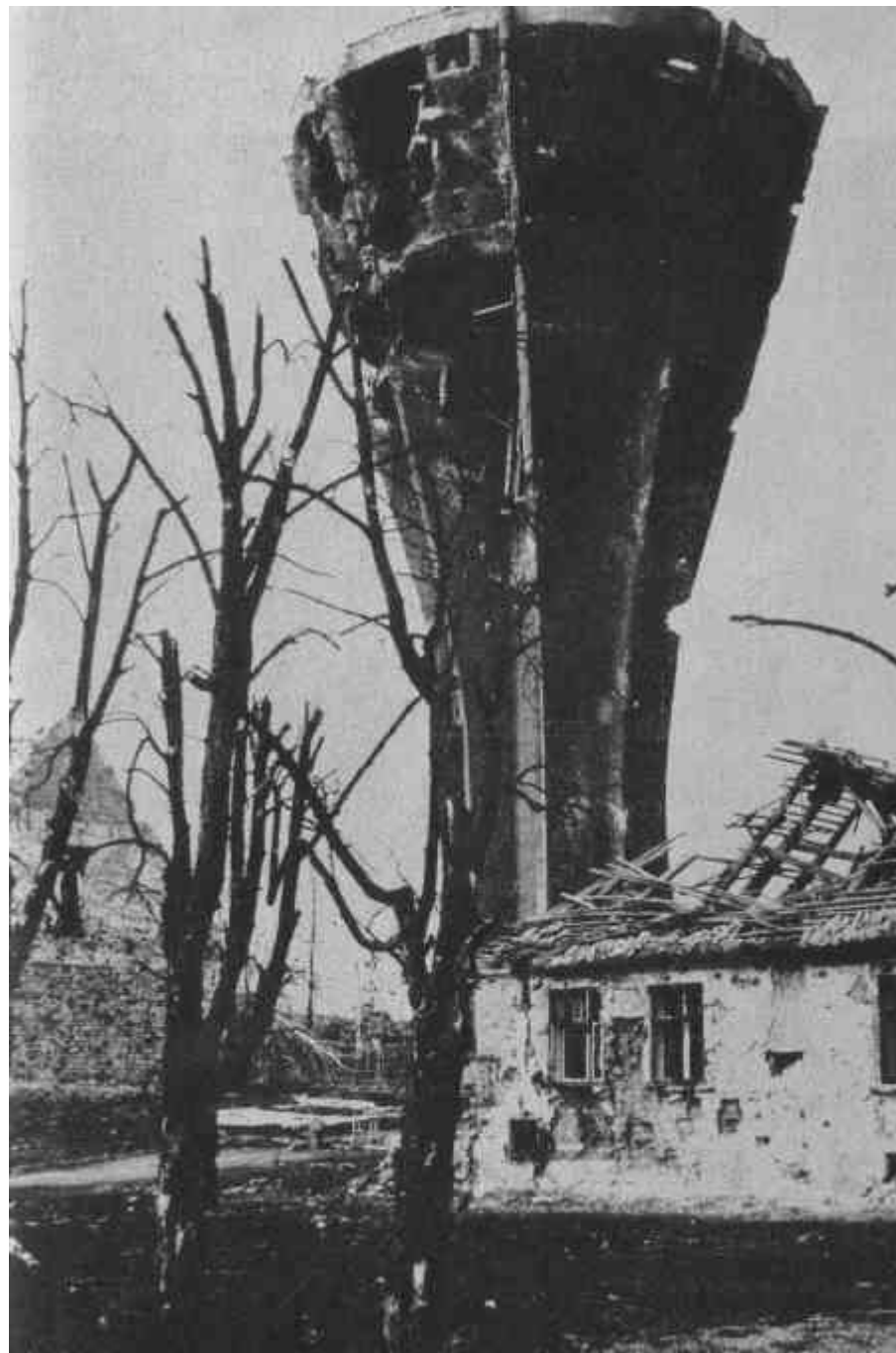
Čovječanstvo se od svog nastanka nadalo da će naći odgovor i riječi sa značenjem tog osjećaja.

Kad taj nemir osjetite, imate osjećaj da idete na sastanak s voljenom osobom, radujete se i strahujete, sve u isti tren; a kako i ne bi. To blaženstvo koje želite reći, a ne možete, ta radost traženja zapravo je čista poezija. Isto ono što vam preostaje nakon provjere svega što ste ikada nosili u njedrima i ne nađete *riječ*, nego sjednete za stol ili zastanete na ulici i prošapćete tu bit svijeta, taj svemir misli satkan u samo jednom dahu vlastitog duha. I eto poezije rođene nakon silnih godina što ste ih proveli u neznanju. Kad spoznate poeziju vi, oni od jučer, od maloprije, više nikada nećete biti isti.

Ima među ljudima i mnogo onih koji nemaju snage za šapat pjesme, ali sigurno znaju da je

ona tu u njima. I sretni su jer se poput djece raduju običnim malim stvarima koje ih okružuju; njihovo oko uočava najčudnije detalje. I nebo, i zemlja, i more, i svaki grm, sve ih to nosi do blaženstva koje ne mogu izreći, a tu je, u njima.

Riječ u svom kretanju, glas koji oblikuje, misao što joj daje punoću i nedodirljivost, riječ je ljudska sveukupnost, ona je zapravo osnova čovječanstva. Riječ, čista i jasna, to je poezija. A pjesnici njeni čuvari i branitelji. Ima li čovjeka dostojnijeg i svetijeg poziva?!

PRIČA O VAGABUNDIMA

Jeste li ikada *pomislili* da biste mogli ostati bez svojega doma?

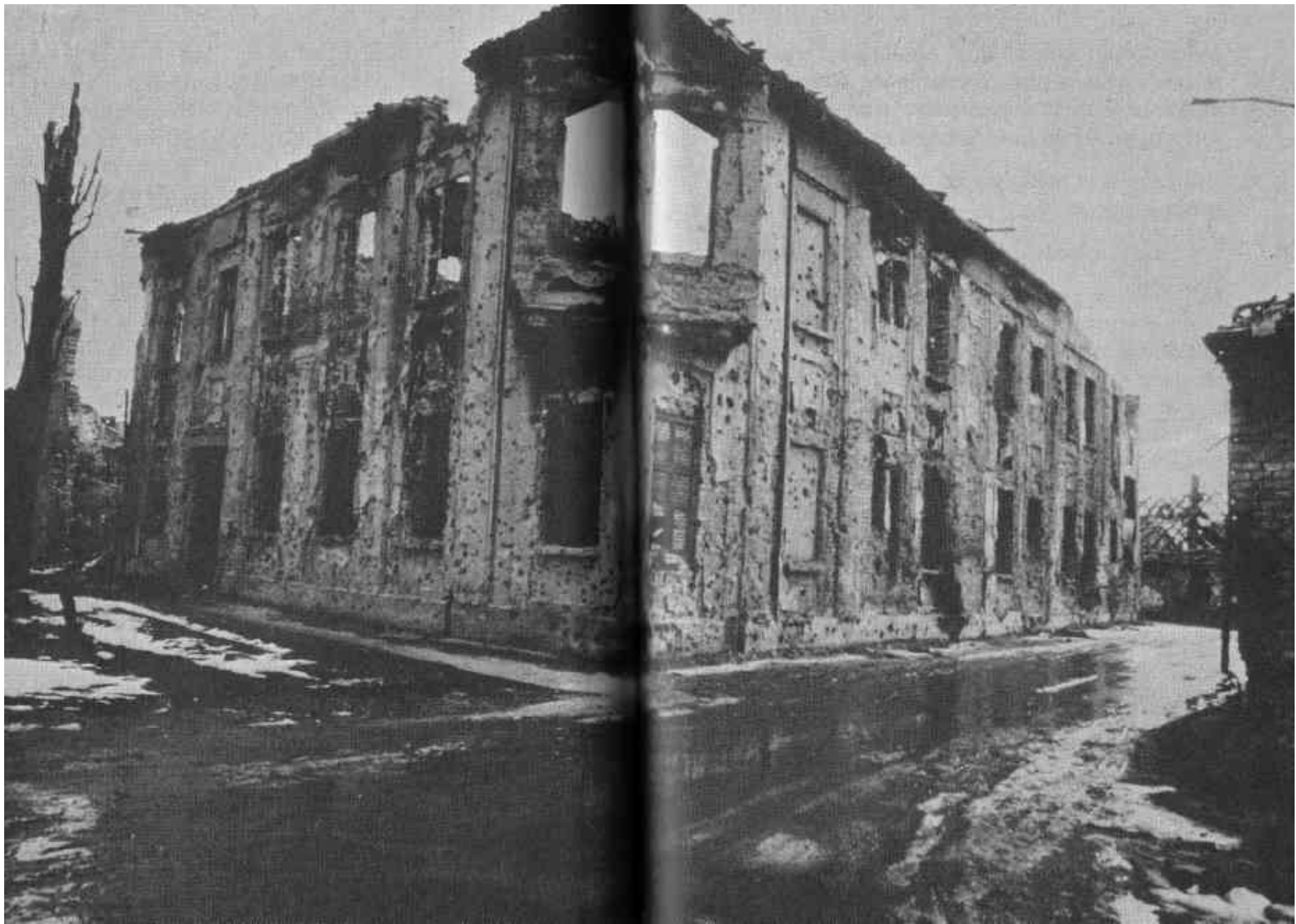
U svojoj biti jeste li tražili mogućnost spase-nja za one koje ste neuredne vidali na ulicama i po uglovima? Ta stotinu ste puta bivali ljutiti što stoje baš tu, na mjestu gdje ne bi smjeli biti; neki od vas čak su im upućivali riječi pogrde. A sada je došlo vrijeme da pojмимо dubinu njihovih tuga i radosti. Da se zbratimimo u jednakosti neimanja. Da se izmijenimo iz temelja. Tko su ljudi koji pod zvijezdama nemaju dom? Svjetske *skitnice* tragaju za nekom tajnom, za izgubljenom srećom, nose ih slutnje i nesanice. Oni su najveći prijatelji noći, vjerni pratioci zvezda koje padaju u ponor čovječanstva, ali ih još održava neka nevidljiva sila, hodaju nekim, samo njima poznatim putovima, prema samo njima poznatim ciljevima.

Usamljenici, lualice, čudaci, pobjednici i gubitnici, heroji tišine. Žive za sve koji su svoje živote pretvorili u pakao. Hladnoća i kiša, snijeg i mekoća trave bolji su od tuge. A put je dug i mnogima još treba proći, i do najudaljenijih mjesta stići, pa ni onda nije kraj puta.

Ponekad, kada noću koračam pustim i razrušenim ostacima gradskih ulica, pitam se koliko bih mogao odmaknuti i kamo bih stigao ako bih tako nastavio. Stižu me odjeci vlastitih stopa, a ne želim ubrzati, ni stati. Jednostavno, čini mi se da se ne mičem s mjesta. Ne plaše me tišina i koraci, ni noć, nego me plaši mogućnost da će mi se netko prikrasti i pokušati me skrenuti s puta na koji sam se odvažio i kojim želim ići dok ne stignem.

PRIČA O SVEMIRU

Nešto mi govori da je čovječanstvu već navrh glave ovo što ima pa bi htjelo da samo sebe satire. Ovaj naš svijet bio je sklon tome među prvima, a posljednji je došao do sebe. Za najmanje vremena stekao je privilegije koje može imati, uz najmanje napora uspio je u životu, ali je, neprestano pogleda uprtog prema zvijezdama i nebeskom plavetnilu, težio da ga kvari. Taj izvor i bit svemira, kad bi to imao, ne bi opet bio zadovoljan. A kakve bismo onda priče pričali, čemu bismo težili, kojim idealima, kojoj zvijezdi? Zašto bi djeca pristala da rastu pod nebom bez zvijezda, pod nebom bez neba, i kako bi to izgledalo? Kako bismo snivali i gdje bismo uostalom vješali mjesec da se odmori poslije naporan- ne noći da bi nebu dao nebesku boju? Čovjek je nezahvalan u svojim gladnim nezasitnim htijenjima. A svemir, beskrajan kao mašta, traži one najodvažnije sanjare koji neće dirati njegove urese. Svemir udiše željno sve avanturiste, vječite mladiće, one koji su spremni na sve, koji hoće gore da bi bolje vidjeli i pomogli drugima koji svojom vedrinom bude praskozorja i šapuću najdivnije riječi u uhce budućnosti, ono

što nitko od njih ne zna, ono što svi misle da je nestvarno, a nije. Svemir hoće pjesmu, pjesnika, hoće dušu čovječanstva, a ne njegovu prljavu nadu da će potčiniti svemir.

Takvih je malo, jer ih oni zli satiru i podmeću im noge.

Sreća je dodirnuti svoju zvijezdu. Do nje je dug put.

PRIČA 0 ZAGRLJAJU

Kad sam bio mali, posve mali, nisam volio da me gospođe, koje su susretali moji roditelji, grle i ljube. Svašta su me ispitivale, ponekad i takve gluposti da sam se čudio njihovoj hrabrosti. Ali sam mislio daje to dio neke igre, ritual koji one moraju proći da bi poslije mogle razgovarati s mojim roditeljima. Meni je to ipak bilo suviše nepristojno, ali sam pristajao na sve. Znao sam čak *lijepo pozdraviti*. Naučili su me stariji stotinama sitnih pojedinosti koje sam smatrao nevažnima.

I onda opet rat. Tek kada smo ostali goli i bosi pred strašnom životnom neumitnošću, kada smo skinuli sa sebe sve prljave navike koje smo navlačili svako jutro pred zrcalom, a zaboravljali ih skidati, kada smo se riješili svega onog što nas čini opasnima, tek tada smo se onako jadni, i opet mali, pod zvijezdama zagrlili.

I ja sam sada konačno shvatio važnost i bit zagrljaja. Kada nekoga grlite, to je znak da više nemate riječi zahvalnosti što je s vama, to je ono hvala koje vas pokreće da u tom trenutku živite

samo za tu bliskost. A nije bilo tako. Zagrljaji su bili najjeftiniji način da preživite susret do kojeg vam uostalom nije stalo. Mislim da će ljudi koji žive ovaj rat još dugo u svojoj svijesti nositi iskon te geste. Tako i treba. Da smo svi to znali, možda svega toga ne bi niti bilo. Kada nekoga grlite, učinite to punim srcem, cijelim bićem, jer ne znate što će vam donijeti sljedeći trenutak.

PRIČA O IGRI

Ako mi se ikada dogodi da me netko optuži za neozbiljnost, ako u mene budu prstom upirali govoreći da sam djetinjast, ako njihov gnjev zbog toga bude imao snagu svemira, znat ću da još ima nade za mene. Učinit će mi njihova ljutnja veliku radost, smatrat ću to osobnom pobjedom nad neusporedivo jačim neprijateljem, mnogo opasnijim od moje neozbiljnosti. Jer sve je igra i najčešće igra skrivača u kojoj je moja uloga ponekad dobra, ponekad i nije, ali ma kakva bila, učinit ću sve što mogu, samo da se preživi.

Zanimljivo je koliko je kratak životni put od djetinjstva do starosti. Još više me brine brzina kojom djeca gube smisao za igru, a sve u zamjenu za sitne, jedva spomena vrijedne prednosti.

Često me u slijepe ulice navede misao: zašto čovječanstvo napokon ne prizna djetinjstvo kao punoljetnost? Jer, volio bih vidjeti kako bi tada svjetske organizacije za zaštitu svega sigurnog našle svoju vrijednost?

Kome bi tada palo na um da ratuje, i protiv koga? Zašto svijet primjerice ne bi uzeo gumicu i sve izbrisao i u igri odredio budućnost prema drugim koordinatama, birajući svoje savjetnike

među najdjeticinastijom djecom? Oni s najvećom maštom bili bi na najutjecajnijim mjestima.

Svi ostali prvo bi morali ići u školu za učenje mašte, s posebnim odjeljenima:

- *Mašta za nebo*
- *Mašta za zemlju*
- *Mašta za more*

Svijet kakav djeca mogu nacrtati, ne bi se imao s čime usporediti, a to bi uzrokovalo potpun pad svih koji su glumili ozbiljnost i koji su nam zapravo, od silne brige za svijet, još i rat izmislili. Kome on treba osim onima koji nemaju snage ni pokazati što misle, pa im podmeću mikrofone »da bi svijet čuo...«.

A poslije svega treba se zapitati što je to svijet važno imao čuti od njih? Zbog takvih nismo slušali ni sebe same pa smo se poslije nalazili tko zna gdje i tko zna u kakvom stanju.

Priznajem, bojim se toga i ako ikako budem mogao, ostavit ću svoje neozbiljnosti na vječno vlastito čuvanje.

PRIČA ZA TEBE

Svi imaju neku svoju životnu priču, pa zašto ne biste i vi?! Evo samo za vas priče koju vam darujem u svoj vedrini duše i ako vam se učini da ima samo djelić vas u njoj, uzmite je slobodno i nosite uz svoju sliku. Kao osobnu kartu. Ili kao pušku u ovome ratu.

Najljepše priče uvijek počinju s prvim titranjem, s nekom neobjašnjivom jakom strujom koja se u tijelu javlja kad sretnete nekoga koga nikad prije niste vidjeli, a čini vam se da je cijeli život bio pokraj vas. Ljutiti što vas život vuče obali, a htjeli biste drukčije, opsjednuti svagdašnjom nadom da će sunce možda sutra izroniti iz oblaka svijetlije. Niste ni osjetili istog suputnika i vjernika koji negdje nepoznat ispija vaš dah i diše vašom dušom.

I kada se susret dogodi, čin bratimstva, spajanja dvaju bića čini vječnim. Nebeske trube pozdravljaju stisak ruke, taj prvi dodir, pokušaj i bogaćenje svijeta.

I ništa više nikad neće biti isto. Ni koraci, ni misli, ni (riječi) noći, ništa više nije dovoljno

usamljeno i daleko. Zato možda mnogi usamljenici hodaju svijetom, osvrću se tražeći nekoga, slute radost i ne mogu potisnuti želju. Sreća je dosegnuti, dočekati nekoga koji isto tako traga.

Boreći se u vječitom zagrljaju samoće i nevažnih prolaznika neki i ne uspiju. Ali ne treba stati. Tamo negdje, u perspektivi, u osnovi svijeta i vas čeka netko. Nemojte ga zaboraviti.

PRIČA O ŽIVOTU

Koliko ste puta zastali na dugim iscrpljujućim etapama života pitajući se sa strahom i zebnjom što će vam sve to? Što očekujete od života, a što tražite od tuđih života? Što ste radili cijeli život - i za koga? Postoji li pitanje koje u sebi izravno ili neizravno ne nosi smisao i besmisao života?

Poštovani, ako ste uspjeli potrošiti barem dvadeset svojih godina i ako bez srama možete pogledati svoj lik u zrcalu, ne misleći pritom o neprijateljima i kad vaše riječi jasno i ugodno odjeknu u slušateljevu uhu, nije li to život?

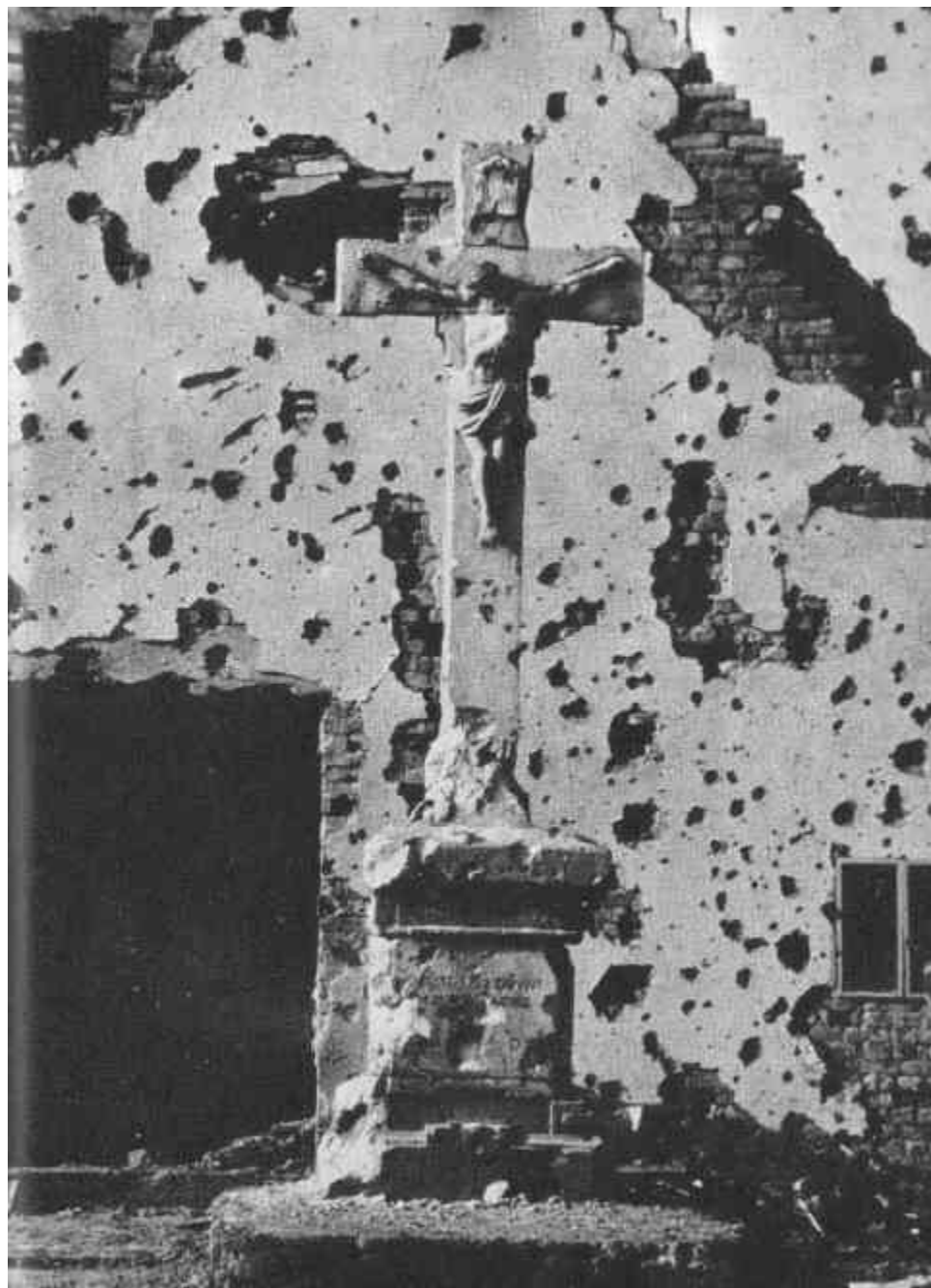
U njemu je patnja, ali kad iz svake izađete čvršći zajedno bogato iskustvo, onda je to dobar život. Život je mnogo sitnih tajnih pogleda, nekih valjkastih šaputanja koja s južnim vjetrovima nužno nose i dodire; život je more puno pjene koja se razgrađuje i iznova stvara ljubeći nepredvidivost obale; život je nebeska snaga koja stvara; život je najljepša bajka u kojoj ima nemani i zvijeri, ali koje pobjeđuju mali ljudi, patuljci; život su bol i radost istodobno; život su koraljni otoci i do njih se dolazi samo jednim putem. Zato je toliko putnika u svijetu, jer svi traže samo taj jedan jedini put, a njega nema.

Onaj tko ga nađe ostaje u bespuću radosti, u nesagledivosti širina i prostora koji dišu drukčije.

Život nisu pogledi, život su djela, život su svi svjetovi koje čuvate za sebe, a ipak ih morate dijeliti; i ne pomišljate na neki drugi i bolji život. Iskoristite ovo što vam se nudi sad, dok ovo slušate i pitate se što je ovome, zašto troši život govoreći.

Život su sve naše želje nepravilno raspoređene, to su vaše misli koje drsko ulaze u tuđe živote i tuđe domove, život ne priznaje gubitke, u životu nema čekanja, jer život ide i ako nisi brz i spretan, ako se nadaš da su i zasluge tolike da imaš prava na povlastice, onda je to greška, onda si i ti gubitnik, onda je kraj. Onda ni tebe više nema u životu.

A to nije dobro.

PRIČA 0 PRIČI

Uvijek sam volio da mi mama, tata i baka, pričaju priče.

U pričama ja uvijek sve lijepo i strašno. Sve što možete zamisliti u pričama je veće i ljepše, i strašnije. Bio je izazov. I poslije, kada sam se u životu sastao s pričama, uvijek je toga bilo. Priča mora biti iskrena. Učini li vam se da lažem, odmah zatvorite knjigu i ne slušajte.

Onda to sigurno nisu priče za vas.

PREPRIČANA PRIČA

Mnogo puta čuli ste istu priču i svaki put iznova očekujete drukčiji završetak. Kojim pravom? Ta pogledajte sebe: ustajete u šest sati, pijete kavu, brijete se ili šminkate, sjedate u automobil i bezglavo jurite ravno u usta zvijeri. Vrtarar vam otvara vrata i nudi svoje novine, zvone telefoni, previše pušite, kradomice se sastajete sa ženama ružnijim od svoje, pozdravljate strance, dajete sve od sebe da se što prije upletete u prljave igre.

Vi ste umoran čovjek, zaboga. Stanite! Susretima s obitelji nije potrebno davati imena, dizati spomenike paleći svijeće i prigodno se odijevati. U svijetu je potrebno naći radost, u zaboravu svega ružnoga. Čovjek se u obitelji duhovno čisti, ona je hram njegove istine. Skinite sa sebe sve maske, obrađujte svoju nagost sobom, darujte se svojim kao što se oni daruju vama. Dok ne bude kasno.

Zar ste zaboravili doba kada ste stvarali, doba odricanja svih trubalja koje su najavljivale vaše dolaske na životnu pozornicu, samo da se gradi, da nikne neka svrha?

I sada, kada se to dogodilo, vi jednostavno okrećete glavu i to u zamjenu za sjenu života.

Primanja, sastanci, alkohol...Kome treba takav život bez budućnosti...?

I opet nova razmeđa. Pogledajte u zrcalo i vidjet ćete što ste učinili od sebe. A svi su vjerovali u vas.

Ali još nije kasno.
Pokušajte sad!

PRIČA O DOBRU I ZLU

Raspeti između dviju krajnosti, ljudi preživljavaju otkako se pamti ljudski rod. Uvijek razmišljajući što je bolje, za koga i s koliko. U tom viru vrijeme je od nas učinilo kalkulante, zelesnaše i trgovce. Neki su držali da ako odmah čovječanstvu daju sve dobro od sebe, onda ništa neće ostati za njih. Pa su malo po malo otimali vlastito dobro u zamjenu za trenutak zla. Ali čovjeku nikad dosta, pa je uzimao sve više dobra, a činio sve više zla. I zato je sad došlo vrijeme da se sravne računi, da se vidi tko je što uzeo, a tko dao. No, prijevara onih koji uzimaju nečuvano je veća, svi koji su davali, sada se nemaju čemu dobrom nadati. Oni mogu opet davati dobro i sljedeći put biti oprezniji.

A oni koji su sve svjetsko dobro uzeli i još im nije dovoljno, jer imaju previše zla u sebi, njima će biti najteže. Njih će njihovo vlastito zlo do groba dotjerati.

PRIČA O MORU

Poznajem neke koji neprestano brode svojim maštanjima po moru. Razapnu jedra u svojim očima, poljube svoju nesreću, mahnu neshvaćenim ljubavima i pođu u iskrišta. Oni koji ostaju na obali, čude se i mašu putniku, dive se njegovoj hrabrosti i plaču na rastanku. Dugo dovikuju za njim da se vrati, daje more opasno i da neće jahače po svom nedogledu. Ali mornar kojega već hvata radosna vrtoglavica i opijaju ga morski vjetrovi i struje, ne čuje i ne vidi obalu. Njegovo oko hvata galebove i bekrajnu plavet i već sriče prva slova ljubavi. Prolaze dani, šibaju oluje, dišu sve rane koje su obale mornaru na sjećanje dale, gori sunce. Iskušava more i grli u beskraju nebo, i tu, negdje - i negdje: pluta Čovjek. Sam u vječnoj suprotnosti. U odnosu prema ljudima velik, u odnosu prema moru sićušan, poput kapi što more šalje da bi ga peckale i bole.

I tu u plavetnilu svijeta gdje nastaje riječ more i mornar, u ljubavi, zagrljaju, pronose život.

Mnogi od mornara nikada se i ne vrate na obalu, nego se poklanjaju vječnosti i bajkama.

Dok spavam, ponekad sanjam da i sam plovim morem; usamljen i sretan.

Zapis o *Pričama iz Vukovara*

Uz ove lijepe i tužne crtice Siniše Glavaševića osjećam obvezu prema čitateljima i Siniši zapisati kako su te priče, u ovo zlo ratno vrijeme, stigle iz razrušenog i opkoljenog Vukovara.

Ispisujem iz svog ratnog dnevnika:

Zagreb, 11. studenog 1991. U Hrvatskoj je rat.

Siniša Glavašević, čovjek kojega sam uvijek uzbuđeni novinarski glas već odavno povezao s glasom slobodnog i nepokorenog Vukovara, sinoć me je, u telefonskom razgovoru, tko zna po koji put, ponovno iznenadio. Uz nezaobilaznu molbu da kao novinar i književnik učinim sve što mogu za Vukovarce i Vukovar, očito predosjećajući strahote koje su iz sata u sat sve više prijetile i ljudima i gradu, zamolio me da učinim nešto i za njega osobno. Ne znam da li možete razumjeti uzbuđenje kada vas netko u pola noći telefonom nazove iz okruženog Vukovara i gotovo bojažljivo najavi da ima osobnu molbu. Što vam tada sve može proći kroz glavu i srce. Ali, svakako, najmanje sam očekivao: »Mladene, u razrušenom Vukovaru nešto sam, uz novinska izvješća, napisao i za svoju dušu i za dušu Vukovara. Ako uspijem poslat ću vam faxom tu svoju dječicu pa vas molim da, kada to pročitate, kažete što je to i treba li to još kome osim meni i mome gradu«.

I dan kasnije, 12. studenog u 17 sati i 31 minutu, počele su na privatni fax u zagrebačkom predgrađu stizati priče Siniše Glavaševića.

Samo tri dana nakon toga u programima Hrvatskog radija mogli ste svaku večer slušati po jednu Sinišinu priču.

Od tada prošla su dva mjeseca. U međuvremenu s Vukovarom se dogodilo ono najstrašnije, a u toj tragediji hrvatskoga naroda nestao je i novinar Radio Vukovara i Hrvatskog radija Siniša Glavašević. U želji da za našu djecu i sve nas sačuvamo njegovo sjećanje na Vukovar i s puno nade da će nam se vratiti i Siniša i Vukovar, Matica hrvatska prihvatila je tiskanje knjige priča o Sinišinim ljudima i gradu. Jer one su zaista do Boga djetinje i iskrene, lijepe i tužne, ali su ujedno i teška optužba zla, rata i vremena, i ljudi bez ljubavi i poštenja.

Kao kamen tiha i postojana ostaje za sva vremena i Sinišina ljubav i ljubav Vukovaraca prema svojem gradu i slobodi.

Mladen Kušec

Bilješka o piscu

Siniša Glavašević rođen je 4. studenoga 1960. u Vukovaru gdje je završio osnovnu i srednju školu.

Diplomirao je komparativnu književnost i bibliotekarstvo na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Radio je u školama u Lovašu i Borovu Naselju. Na Hrvatskom radiju - Radio Vukovar zaposlen je najprije kao spiker, a naposljetku kao urednik i ratni izvijestilac.

Ove lirske priče jedini su njegovi sačuvani literarni pokušaji.

KAZALO

Riječ prva /	7
Priča o Mariji /	11
Priča o gradu /	13
Priča o ljubavi /	17
Priča o vremenu /	19
Priča o neprijateljima /	21
Priča za roditelje /	27
Priča o traženju /	29
Priča o ratu /	31
Priča o ratniku /	33
Priča o djetinjstvu /	37
Priča o porodici /	39
Priča o velikim i malim ljudima /	45
Priča o pjesnicima /	47
Priča o vagabundima /	51
Priča o svemiru /	53
Priča o zagrljaju /	57
Priča o igri /	59
Priča za tebe /	63
Priča o životu /	65
Priča o priči /	68
Prepričana priča /	69
Priča o dobru i zlu /	71
Priča o moru /	73

Mladen Kušec

Zapis o *Pričama iz Vukovara* / 74

Bilješka o piscu / 77